

comú en el gallo-romànic (cf. *vieillard* fr., *testard* 'tosut', oc.), no ho és gens en català. Hem de concloure que el cat. *olivarda* deu ser un manlleu de l'esmentat mot occità? S'hi oposen la documentació hispànica (mossàr., català med.) i el gran arrelament de la denominació en català contra l'ús poc conegut de la paraula occitana. Potser hi tenim simplement un primitiu *oliva borda* 'oliva falsa, silvestre' > *oliv(ab)orda* amb haplogogia; el pas d'**olivorda* a *olivarda* seria degut a algun fenomen pertorbador (intervenció de l'àrab?, contaminació d'*olivassa* o de *lombarda*?). És ben sabut l'ús que fa la denominació popular botànica de l'adjectiu *bord*.

Ullastre 'olivera borda' [Llull, *Arbre Sc.*: «--- axí com l'oliver empelat en l'ullastre» (*AlcM*, s. v. *oliver*); 1389, *BSAL* IX, 29; a. 1423 «lenya de *ulastres* e romarins secs» (*InuLC*); *uyastre*, en doc. mall. de 1598; *DFgra.* 1840; *ull-*, Escrig 1851], del llatí *oleastrum* (n.), variant d'*oleaster* m. id. És mot general en tot el domini, menys usat en algunes comarques on li fan la competència les denominacions com *olivera borda*, *oliver bord*, --- *bordàs* (supra), *olivardus* [*olib-*] o *burdàs d'olivera* [*olib-*] als voltants de Girona (1958, JCoromines), i *olivastre* i *olivastro* (Val., supra).¹⁶ A les Balears és ben vivaç la citada variant *ujastró*,²⁵ amb la solució de -i- > -j-, pròpia de les Illes: Alaró (Mall.), 1963, i a Cabrera, 1968, J. C.; l'eivissenc Pérez Cabrero escriu *uyastre* en el seu glossari. A Menorca es pronuncia *uastre* (amb -i- > zero), també a Formentera, 1963, J. C. A les Balears *ullastre d'ase* designa l'arbust *Lycium europaeum*, és a dir, 'arç de tanques', i *ullastre de frare*, la planta *Phagnalon saxatile*, a Menorca (*AlcM*). En aquesta illa i també a Mallorca és ben corrent la locució verbal *fer s'uiastre* (o *fer s'uiastre esbrancat*) 'posar-se amb el cap en terra i les cames per amunt' [*DFgra.*, s. v. *uyastre*; A. Ferrer Ginart, *Rond. de Men.*, p. 227],¹⁷ i en sentit figurat 'fer tot el que es pot, esforçar-se a fer coses gairebé impossibles'; aquesta expressió reapareix a La Vall de Gallinera (Comarca de Dénia), que va tenir una antiga colònia mallorquina. Fou usada per l'escriptor mallorquí G. Roca i Seguí (1742-1813) en la seva obra *Piramo i Tisbe*: «També hey (=hi) havia una font, / Com un Góngora de clara, / Que si Narciso le troba / Al punt heí feya s'uyastre» (JMBover, *BiEBal* II, 276.⁴⁵ 32.4). *Ullastrar* 'lloc poblat d'ullastres' [*uy-*, *DFgra.*]; cf. *Viatge de l'Amo 'N Xec de S'Uastrà*, títol de la graciosa novelleta menorquina de Ruiz i Pablo; *ull-*, Escrig, que duu també *ullastral*; *ullastreda* id. (*DAG.*). *Ullastrell* 'ullastre petit i jove' [*AlcM*; 'ullastre', *BDC* XVII, 44]; i el nom del poble entre Terrassa i Montserrat, vulgarment pron. *ustrêl*. *Ullastro* 'fuixarda', *Globularia alypum*, a Mall. (*AlcM*), com a *oastró* fou recollit a Men. per Rodr. Femenias, 1903, segons Masclans, 1981, p. 116b.

Oli [*CostTort.*: «D'oli d'olives --- i diner», «Carga d'oli de linós, 11 diners» (ed. Oliver, p. 391); doc. de 1315; «--- oli de ginebre ---» (*Tresor de pobres*, segle XIV, *DAG.*), «--- oli rosat ---» (ib.); «--- oli de ruda ---» (*Spill*, 2528), «--- oli d'espich ---» (*Libre de*

la Peste, *DAG.*),¹⁸ del llatí *oleum* id., mot aff al grec *ἐλαιον*; en català, com també en algunes altres llengües romàniques, el mot presenta un tractament mig-savi o més ben dit una evolució retardada.¹⁹ *Oliada* 'abundància d'oli' [Lab. 1840; Escrig 1851; *DAG.* recull a Calacelit la frase, «quina *oliada* hi ha aquest any!»; en l'acc. de 'oliasses' *AlcM* el localitzat a Lledó, sentit documentat ja en 1617, Agustí, *Secrets d'Agric.*, 49; cf. *oliarda* 'engrut d'oli, brutor oliosa', que recull *AlcM* a Mancor, Mall.]. *Oliaire* 'fabricant o comerciant d'oli' [*DAG.*, ja en Belv. 1805, en l'acc. de 'el qui ven oli']. *Oliament* 'acte d'oliar' [Lacav. 1696]. *Olianes* 'oliasses' [*BDC* x, 109, com a usual a Masllorenç, Alt Camp]. *Oliar* 'untar d'oli' [*DTo.* 1660, Lacav. 1696].²⁰ *Oliasses* 'aigües que sobren després de tret l'oli dels molins' [Lab. 1840; *BDC* x, 118; 'solatge de l'oli', a Tortosa (*BDC* III, 104)]. *Oliejar*, intr. 'semblar oli, fer gust d'oli' (mall., men., *AlcM*). *Olienc*, adj. 'oliós' (*AlcM*, sense localització). *Olier* 'oliaire' [1556; Lab. 1840]. *Olier*, -a, adj. 'que serveix per posar-hi oli' [«--- odres *oliers* ---», a. 1373 (Miret, *TemplH*, 556); 1404 «una gerra *oliera*», 1789 «bot *olier*» (*DAG.*); m. i f. 'setrill' [1380 «un *olier* de terra» (*BABL* VI, 470); *oliera*, en Lab. 1840; el masc., sovint usat en plural, es dona, segons *DAG.*, a l'Emp. i Camp de Tarrag., i segons *AlcM* també a Conflent; la forma femenina fou recollida per JCoromines a Cardós i Vall Ferrera (1933, 1934) i per *AlcM* a Sort i les localitats ribagorçanes de Pont de Suert, i Bonansa, i més al sud a Massalcoreig (Segrià) i Mequinensa (Baix Cinca)]; en l'acc. de 'vas dins el qual es guarden els sants olis', ja en Lab. 1840; *DFgra.* 1840; a més *AlcM* recull *olier*, com a nom d'una espècie d'escarabat a Mancor (Mall.). *Oliós*, -osa [Arnau de Vilan.: «Lo derrer tractat --- pertany a les fruytes *olioses*, axí con són amenles, avelanets, ---» (*NCL* II, 157); *DTo.* 1660; Lacav. 1696].

Pernoliar 'extremunciar' [*peroliar* (amb variant *peroliar*) en els exemples més antics: «fé *peroliar* al seu abat» (*VidesR*, P230r2, inungi V705.19); «confessà moltes vegades e combregà, e puix lo *peroliaren*» (Muntaner, *Cròn.*, cap. 28, Col. Pop. Barc. I, 65.25); «e feu-se venir lo cos de Déu --- e puis feu-se *peroliar*» (ib., cap. 138, IV, 59.17); «ple de santa fe catòlica, confessà e combregà, e fo *periolat*» (ib., cap. 292, VIII, 62.33);²¹ en doc. de 1373: «--- un libre d'offici de *perioliar* e soterrar» (Miret, *TemplH*, p. 558); *peroliar* en StVicentF, *Sermos* III, 83.34 (però *perloliar* en *Quar.*, 58.98); *pernoliar* en un text val. del S. XV (*DAG.*) i un ex. de *perbuliar* que apareix en *Eximplis e Mir.* I, 161, pot ser una errada de lectura per *pernuliari*; cap al final del S. XV, el valencià Bernat Fenollar recomanava en les regles d'evitar els mots grossers i pagesívols: «Evitar de dir --- *experunciar* per *extramuntiar* o *perenoliar*» (*AlcM*); 1575, OPou, *ThPu.*: «Extremunciar lo malalt: Sacro oleo inungere aegrotum», «Ja és extremunciat o *pernoliat*: Iam est sacro oleo perunctus» (p. 241); *pernoliar* en Lamarca, *Dic. val.*, 1842; avui *pernoliar* i *peroliar* continuen a València i la regió tortosina],²² d'un ll. medieval ecle-